

6. ZÁVĚR

Zpracované téma snad dostatečně ukázalo, že moravské středopaleolitické materiály z jeskyní v sobě skrývají ještě nevyčerpanou informační základnu, která je v mnohém srovnatelná se zahraničními lokalitami.

Zpracování pouze části bohatého jeskynního inventáře bylo vedeno snahou najít takové trendy v chování neandertálců, které by bylo možné dále rozpracovat. Proto se paralelně s řešenou problematikou vyvíjely i nové otázky a úkoly, které bude nezbytné řešit. Jako příklad lze uvést nutnost zpracování středopaleolitických vrstev v jeskyni Kůlně vždy v celé ploše, protože se ukázalo, že prostorově dochází v rámci jedné vrstvy k signifikantním změnám v typologické, technologické i surovinové skladbě, takže je možné, že některé ze zjištěných výsledků budou korigovány. Tím ale získáme kvalitativně nové informace a můžeme se do časově náročné práce pustit s vědomím, že není zbytečná. K výraznému posunu došlo i v případě metodologickém. Bude nutné upravit popisný systém diskoidních a prizmatických jader, aby lépe postihl nově zjištěnou variabilitu (*Moncel – Neruda 2000; Révillion 1994*) s následnou revizí některých technologických definicí a pojmů. Velké rezervy se skrývají i v tafonomickém zpracování osteologického materiálu, které je sice časově velice náročné, ale v případě jeskyně Kůlny sehrává klíčovou roli při definování ekonomických strategií. Přesně provedená práce by opět vyzvedla jeskyni Kůlnu na úroveň mimořádně významných lokalit evropského významu.

Analogie z okolních zemí byly v práci využity pouze okrajově. Jeden důvod spočíval v případném enormním nárůstu práce, ke kterému by došlo soupisem všech zajímavých a analogických situací. Druhý a vážnější důvod se skrývá v poznání, že různé jevy chování prehistorických populací (a ve středním paleolitu zvláště) byly výrazně ovlivňovány místními podmínkami (klimatickými, geomorfologickými, surovinovými apod.), takže každý specifický region vykazuje při srovnání i specifické projevy chování. Za současného stavu poznání je prakticky nemožné opravdu funkčně srovnat takové oblasti jako jsou např. Moravský kras na Moravě, Bukové hory v Maďarsku nebo kras v oblasti Krakova. Je naprosto nezbytné postihnout nejprve vývoj v různých regionech srovnatelnými metodologickými postupy a teprve pak je možné nalezené modely mezi sebou srovnávat.

Rovněž se studie vyhýbá otázkám klasifikace a kulturního vývoje středopaleolitických kolekcí na Moravě, popřípadě ve střední Evropě. Jednak tato práce nebyla zaměřena tímto směrem a zároveň se ukazuje, že za současného stavu poznání (absolutní data, nedostatek stratigrafických superpozicí na lokalitách apod.) aspoň v prostoru střední Evropy nikam nepostoupíme. Zejména otázkám přechodu středního a mladého paleolitu je věnována značná pozornost (*Orschiedt – Weniger 2000; White 1982; Bocquet-Apel – Demars 2000; Kozłowski 2000; Farizy ed. 1990; Neruda – Nerudová 2009*), ale stále se ukazuje, že

nejsme schopni spolehlivě srovnávat jednotlivé regiony mezi sebou. Klasickým příkladem je např. szeletien, jehož možná ložiska vývoje můžeme hledat v několika oblastech Evropy.

Předložená studie dokládá, že se na Moravě skrývají rozsáhlé fondy, které podpoří rozvoj bádání nad problematikou středního paleolitu. Je to však zejména otázka nalezení a datování nových lokalit, které nám umožní spolehlivěji řešit například otázku sídlištních struktur v chronologicky jasně stanoveném měřítku. Morava je v tomto směru naprosto klíčovou oblastí a zcela jistě ještě výrazně zasáhne do vývoje bádání.